

Andrzej Nadolski, Romuald Odoj, Andrzej Nowakowski, Marian Głosek

Pola Grunwaldu, gm. Stębark, woj.
olsztyńskie. Stanowiska 1, 1b i 3
(Stębark) i rejon Wielkiego
Strumienia

Informator Archeologiczny : badania 14, 206-208

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Badaniami objęto budynek o konstrukcji murowej założony na planie zbliżonym do prostokąta o wymiarach 12,68 x 25,05 m, znajdujący się po wschodniej stronie przedzamcza.

Celem badań było rozpoznanie najstarszej fazy budowlanej pierwszego założenia. W czterech wykopach, usytuowanych wewnątrz obiektu, udokumentowano trzy spośród czterech wewnętrznych naroży najstarszej budowli. Stwierdzono brak fundamentów pod ścianami: północną, zachodnią i południową /wschodnia jest zarazem murem obronnym przedzamcza przylegającego do fosy/. Odkryto najstarsze wejście do budynku od strony zachodniej wraz z dobrze zachowaną konstrukcją progu. Wyznaczono pierwszy poziom użytkowy najniższej kondygnacji.

W dwóch wykopach usytuowanych na zewnątrz obiektu stwierdzono istnienie kontynuacji najstarszego założenia w kierunku północnym od obecnej budowli oraz odkryto ceglana klatkę schodową wiodącą do najstarszego wejścia.

Badania pozwoliły na ustalenie 3 zasadniczych faz rozwojowych budynku i wyznaczenie ich chronologii: I faza powstanie budowli - lata 30-te lub 40-te XIV w.; II faza odbudowa /z pewnymi zmianami/ po zniszczeniu w czasie oblężenia Malborka w 1410 r.; III faza przebudowa w związku z przeznaczeniem budynku na browar - lata 40-te XVII wieku.

Do najbardziej interesujących zabytków ruchomych należą: wapienny kapitel kolumnienki /1 połowa XIV w./ dekorowany 6-ma płaskorzeźbionymi rozetkami, wapienne elementy drzwi i ościeży okiennych pochodzące z Pałacu Wielkich Mistrzów /2 połowa XIV w./ oraz granitowa kula armatnia o średnicy 12 cm. Znalezione też liczne fragmenty ceramiki reprezentujące naczynia późnośredniowieczne /XIV-XV w./ i nowożytnie /XVI-XVIII w./, w znacznej większości typowe dla ceramiki Pomorza. Spośród wielu przykładów kafli wymienić należy 30 fragmentów kafli garnkowych i miskowych /XIV-XVI w./, 2 duże fragmenty kafli wnękowych z dekoracją figuralną /koniec XV - 1 połowa XVI w./ i 10 fragmentów kafli płytkowych /XVI-XVIII w./. Wszystkie stanowią materiał typowy dla terenu Pomorza.

Budynek będzie w najbliższym czasie całkowicie odbudowany.

Materiał przechowywany jest w Muzeum Zamkowym w Malborku.

Badania zakończono.

MALBORK
woj. elbląskie
Zamek Podstarościęgo

patrz
uzupełnienia 1979

POLA GRUNWALDU, gm. Stębark
woj. olsztyńskie
Stanowiska 1, 1b i 3 /Stębark/
i rejon Wielkiego Strumienia

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury
Materialnej
Zakład Archeologii Polski
Środkowej
w Łodzi

Muzeum Warmii i Mazur
w Olsztynie

Kierownikiem badań był prof. dr Andrzej Nadolski, bezpośrednio w terenie prace prowadzili mgr Romuald Odoj /stanowisko 1 w Stębarku/, dr Andrzej Nowakowski - autor sprawozdania /stanowiska 1b i 3 w Stębarku/, dr Marian Głosek /rejon Wielkiego Strumienia/. Finansowało Centrum Badań, Projektowania i Realizacji Obiektów Kultury w Warszawie. Pierwszy /po wznowieniu/ sezon badań, Pobjawisko bitwy z 1410 r.

Badania wykopaliskowe zrealizowano w czerwcu i lipcu. W tym samym czasie prowadzono badania powierzchniowe. Pracowników oraz sprzęt zmechanizowany zapewniło Wojsko Polskie. Analizę fosforową wykonał Poznański Oddział PPPKZ, analizę fotografii lotniczych Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Łodzi, przejściowo także pracował zespół specjalistyczny z IHKM PAN obsługujący aparaturę do wykrywania metali.

Podstawą do sformułowania programu prac przyjęto wyniki badań uzyskanych na Polach Grunwaldu w latach 1958-1960 /ekipa prof. dr. Z. Rajewskiego/ oraz wyniki własnych badań przygotowawczych z 1979r.

Na stanowisku 1 /kaplica/, po przesunięciu 16-tonowego głazu zwanego pierwotnie "kamieniem Jagiełły", a potem "kamieniem Jungingena" przebadano tę część ruin kaplicy, które były niedostępne w latach 1958-1960. Stwierdzono, że dzisiejsze ruiny kryją pozostałości dwóch kolejnych założeń architektonicznych. Pierwsze, powstałe wkrótce po bitwie, zostało najprawdopodobniej spalone. Dla problematyki bitwy grunwaldzkiej znaczenie ma odkrycie we wnętrzu tzw. zakrystii zbiorowego grobu, zawierającego szczątki kosne około 55 osobników. Kryje on wtórnie złożone kości ludzkie pochowanych pierwotnie poza kaplicą. Analiza antropologiczna wykazała, że wszystkie czaszki należały do młodych lub w sile wieku. Na wielu stwierdzono ślady urazów zadanych bronią białą, przy czym występują one wyłącznie na częściach skroniowych i potylicznych. Dzięki odkryciu tego grobu ogólna liczba osobników złożonych w znanych do dziś zbiorowych pochówkach wokół kaplicy i jej wnętrzu wzrosła do ponad 200.

Wykopy usytuowane na polach sąsiadujących z kaplicą /stanowiska 1b i 3/ objęły powierzchnię 900 m². Natrafiono tu na ślady osadnictwa średniowiecznego /jamy, bruki, ułamki naczyń glinianych, kości zwierzęcych/, wiążące się z istniejącą tu od pocz. XV w. osadą przykapliczną. Na stanowisku 1b poza obrębem osady, odkryto 3 grotby bełtów do kusz. Skupienie to /poprzednio znaleziono jeszcze 1 grot/ może być pozostałością szczególnego nasilenia walki, co znów wiązać można z rejonem obozu krzyżackiego.

W środkowej partii Wielkiego Strumienia przeprowadzono badania przy użyciu aparatury do wykrywania metali, uzupełniając je następnie

sondażami. Nie znaleziono przedmiotów, które można jednoznacznie wiązać z bitwą. Ustalono, że dno dolinne jest twarde i nieprzenikliwe i w wypadku zalania go wodą z roztopów czy ulew, obszar ten nie stanowił przeszkody dla kawalerii rycerskiej.

Badania na Polach Grunwaldu będą kontynuowane.

POZNAŃ-Stare Miasto
ul. ul. Wroniecka /Wolnica/
Stawna
Stanowisko 9 - Brama Wroniecka

Muzeum Archeologiczne
w Poznaniu

Badania prowadzili dr Włodzimierz Błaszczyk i mgr Zbigniew Karolczak. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Szósty sezon badań. Fortyfikacje miejskie. Średniowiecze, czasy nowożytne.

Stacjonarne archeologiczne badania były kontynuacją prac z lat 1977-1979. Prace eksploracyjne skoncentrowano głównie na odsłonięciu wieży bramnej - zwłaszcza partii południowej /od strony wnętrza miasta/, również partii centralnej /wnętrza wieży/ jak i partii wschodniej.

Dokonano również eksploracji większości "świadców", dających ostateczną odpowiedź w sprawach chronologii urządzeń zarówno obronnych, tj. architektury, jak i towarzyszących techniczno-komunalnych, tj. poziomów bruków i wodociągów, częściowo również fosy miejskiej. Wykonano również kilka sondaży, schodząc nimi przeciętnie 1,5 do 2,0 m poniżej poziomu wody gruntowej, osiągając całec.

Zrealizowano obszerny program inwentaryzacji relików architektury jak również pozostałych towarzyszących urządzeń komunalnych.

Na podkreślenie zasługuje fakt objęcia obiektu badaniami architektoniczno-archeologicznymi, jak również równoległe prowadzenie robót konserwatorsko- budowlanych. Przyczyni się to znacznie do opracowania projektu technicznego zagospodarowania obiektu w formie rezerwatu archeologiczno-architektonicznego.

Poznańska Brama Wroniecka - dzieło obronne w swojej postaci ukształtowana w ciągu pięciuset lat, nie stanowiła pod względem struktury przestrzennej jednolitej formy, lecz ciągle była przekształcana i uzyskiwała coraz to nową postać, podlegając kolejnym przemianom i modernizacjom, zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami obronnymi - sztuki obronnej.

Faza I - najstarsza /pierwotna XIII-wieczna/ wraz z późniejszą modernizacją /XV-wieczna/
elementy obronne: wieża bramna z przedbramiem, ciąg muru obronnego.

Wieżę bramną tworzy ceglana budowla wzniesiona na fundamencie kamiennym o wymiarach zewnętrznych 7,02 x 7,14 m i wymiarach wnętrza